

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לחג השבועות תשפ"ב | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה במושב

ימים של שבועות

פרסומת של בית מלון המזמין לאירוח בחג השבועות – הזכירה לי את דברי הצדוקים לפני קרוב לאלפיים שנה... 'כבר שנים אתם חולמים על הימים של שבועות...' זועקת הפרסומת במשחק מילים מוצלח (שנים – ימים – שבועות), כשהמסר הוא שחג שבועות בן יומיים זו הזדמנות 'להגוג' כדבעי... לא בגלל שקשה לכם להכין או לארז במשך יומיים חג תבואה למלון – אלא כי זו הזדמנות אליה אתם מחכים – יומיים של שבועות! סופשבוע ארוך ומפנק... איזה חלום של שנים! באותו קו ממשיך מלון הרדי אחר המפרסם על שבועות 'ממחרת השבת'...

את הטיעון הזה אמרו הצדוקים והבייתוסים – כופרי תורה שבעל פה שנקראו בדורות מאוחרים יותר בכינוי 'קראים', במסגרת הויכוח על היום בו מתחילה ספירת העומר, האם 'ממחרת השבת' האמורה במצות ספירת העומר היינו ממחרת הפסח, או ממחרת השבת היינו יום ראשון בשבוע.

למרבה הפלא, במהלך הויכוח המובא במסכת מנחות דף ס"ה – לא הזכירו הצדוקים את הטיעון המתבקש במיוחד לשיטתם, ש'ממחרת השבת' לפי פשוטו היינו ממחרת שבת בראשית – יום ראשון. הטיעון הזה מופיע בגמרא כדיון בין חכמי התלמוד המברר את מקור ההכרעה שהכוונה לממחרת הפסח, אולם הבייתוסים היו אומרים טיעון אחר שלכאורה מעורר גיחוך, וכך מובא במסכת מנחות הדו שיח שהתקיים בין רבי יוחנן בן זכאי לבינים 'שהיו בייתוסים אומרים עצרת אחר השבת, ניטפל להם רבן יוחנן בן זכאי ואמר להם: שוטים, מנין לכם? ולא היה אדם אחד שהיה משיבו, חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר: משה רבינו אהב ישראל היה, ויודע שעצרת יום אחד הוא, עמד ותקנה אחר שבת כדי שיהיו ישראל מתענגין שני ימים'.

הוא אומר המטרה מסומנת מראש, שחג שבועות יחול ביום ראשון, וזו הנקודה המכרעת אשר מחמתה צריך להתחיל את ספירת העומר ביום ראשון בשבוע. וכל כך למה? כדי שיהיו מתענגים שני ימים! בטיעון המגוהך הזה נזכרתי כשראתי את הפירסומת הנזכרת לעיל 'כבר שנים אתם חולמים על הימים של שבועות...' שבעצם הופכת את היום הגדול של מתן תורה לחג הגבינות והפינוקים – חג של יומיים!

שורש המחלוקת

ננסה להבין את הרקע לגישתם הנהנתנית, כשנעמיק לחקור מדוע כפרו דוקא בתורה שבעל פה, לכאורה הדבר תמוה, הרי צדוק ובייתוס היו תלמידיו של התנא אנטיגנוס איש סוכו ומתוך טעות בהבנת דבריו באו לכפירה בעולם הבא. מדוע אם כן כפירתם בחיי עולם הבא – מביאה אותם דוקא לכפירה בתושבע"פ, ממה נפשך אם לא רצו לעבוד את ה' במחשבה שאין שכר מדוע שונה תורה שבכתב מתורה שבע"פ? הדברים שנאמרו בזה במפרשים – לא הביאו אותנו לידי שביעה.

גילויי של בת מוזרה ביהדות...

ספר מסילת ישרים של הרמח"ל נכתב במהדורא קמא כ'זיכוח' בין 'הכנס' ו'חסיד' והתגלה בצורה זו בספריית מוסקבה (הוהדר על ידי הרב אברהם שושנה לפני כשלושים שנה). הרמח"ל מתייחס שם לכת ביהדות המאמינה בתורה אולם מאמינה שהבורא ברא את העולם לתכלית העולם הזה, כאן הוא העונג וההטבה, המצוות נועדו להסדיר את החיים באופן מוסרי והומאני, ובחלקן נועדו כדי שאדם יכיר בבורא ויכיר לו טובה. את השיטה הזו בא רמח"ל לשלול במיעוטים הגיוניים, וביניהם העובדה שאנו יכולים להרגיש שבאדם ניתנה נשמה השואפת לרוחניות – ובעצם לחיי העולם הזה אין לו צורך בכך אדרבה היא מכבידה עליו...

הרמח"ל לא מגלה לנו מי היא הכת הזו, וגם החוקר המהדיר לא מצא את עקבותיה על אף השכלתו הרחבה. אולם לדעתנו אלו הם הצדוקים והבייתוסים שהאמינו בתורה וכפרו בעולם הבא.

ב'אבות דרבי נתן' מציין ש'היו משתמשים בכלי כסף וכלי זהב כל ימיהם' והיו לועגים לפרושים לאמור 'מסורת ביד פרושים שהם מצערים עצמן בעולם הזה ובעולם הבא אין להם כלום' (שם).

חכמי ישראל המסורתיים גדולי תורה שבעל פה התנאים והאמוראים כונו 'פרושים' משום שבאמת פרשו מהנאות העולם הזה, הם היו 'פרושים' כשם – ועסקו בתורה שבעל פה כצורתה המתוקנת – כדברי מדרש תנחומא בפרשת נח שלימוד תורה שבעל פה דורש התמסרות מוחלטת ומיעוט תענוג וכפי שגם פסק הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה. לכן החכמים מתנגדי הצדוקים נקראו 'פרושים' להגדיר את ההבדלה בפרישות מהעולם הזה, אלא שאין זה דוקא מתוך מצות 'קדושים תהיו' אלא מתוך הרצון ללמוד תורה שבעל פה כצורתה.

ולעומת זאת הצדוקים והבייתוסים לשיטתם, הסתייגו מתורה שבעל פה דוקא שלימודה דורש ויתור על מנעמי העולם הזה. גם הם ידעו שרק כך ניתן להשיג עומקה של תורה בשכל האנושי, ודוקא משום כך כפרו בה ובלומדיה! לאור זאת, לפי הגישה המטריאליסטית של הצדוקים והבייתוסים – התפיסה בשבת ומועדים הם בעיקר כימי שמחה ועונג. שבועות שהוא יום מתן תורה צריך להיות יום טוב של תענוגים המבטא את תכלית התורה בתוך חיי עולם הזה ולשמם.

ממחרת השבת

הספירה תבא אחרי יום שבת שהוא 'זקראת לשבת עונג', כאן התחלת המהלך אל חג שבועות והספירה אליו צריכה להתחיל כהמשך מיום של עונג דוקא, משבת, ולא מפסח שהוא יום של הגבלות ואיסורים! אבל בעיקר – השימוש בטענה שמושה קבע את חג שבועות דוקא ביום ראשון כדי ליצור רצף של שני ימי תענוג – מתכתב היטב עם גישתם לחיים ולמתן תורה.

האמת הנכונה היא, שתורה שבעל פה – ברמה הגבוהה שלה כפי שהיא נלמדת על ידי חכמי התורה בכל דור ודור – דורשת ויתור על תענוגות העולם הזה, והעמדת סדרי עדיפויות נכונים, אבל על אף 'פת במלח תאכל' היא מבטיחה את האור והאושר הרוחני והנפשי – 'אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא'!

שבת שלום וחג שמח

לתגובות: פקס 039601961 nhrh999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד